

Μάθημα: «Πόλη και εγκληματικότητα, αίσθημα ανασφάλειας και τιμωρητικότητα»

Διδάσκουσα: Καθηγήτρια Χριστίνα Ζαραφώνιτου

Επιστημονική συνεργάτις: Δρ Αναστασία Χαλκιά

Κατά τη λήξη του μαθήματος «Πόλη και εγκληματικότητα, αίσθημα ανασφάλειας και τιμωρητικότητα» οι μεταπτυχιακοί φοιτητές κλήθηκαν να συντάξουν ένα μικρό κείμενο αναφορικά με τον τομέα στον οποίο θα έδιναν άμεση προτεραιότητα, εάν ήταν υπεύθυνοι αντεγκληματικής πολιτικής στην Ελλάδα σήμερα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι από τα κείμενα των φοιτητών αναδύεται ένα ευρύ φάσμα τομέων προτεραιοποίησης της αντεγκληματικής πολιτικής με ιδιαίτερη έμφαση στην αναδιοργάνωση και στην εκπαίδευση της αστυνομίας, στην έγκαιρη απονομή δικαιοσύνης, στη σωφρονιστική και μετασωφρονιστική μέριμνα καθώς και στη συμμετοχική αντεγκληματική πολιτική. Επιπρόσθετα, προτείνεται επικέντρωση στην πρόληψη ειδικών μορφών εγκληματικότητας, όπως οι κλοπές/διαρρήξεις, το οικονομικό και το οργανωμένο έγκλημα. Περαιτέρω, η αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων απασχολεί ιδιαίτερα τους φοιτητές, καθότι καθίσταται –μεταξύ άλλων- σημαίνουσα για την εξέλιξη της εγκληματικότητας στο μέλλον. Τέλος, η χάραξη και η οργάνωση της αντεγκληματικής πολιτικής, όπως επισημαίνεται, δεν μπορεί να καταστεί ορθολογικά και συντεταγμένα εφικτή, δίχως την ίδρυση ενός Ινστιτούτου Αντεγκληματικής Πολιτικής.

Οι φοιτητές αφουγκράζονται τα επιμέρους ζητήματα που απασχολούν την ελληνική κοινωνία σε σχέση με το εγκληματικό φαινόμενο και προτάσσουν συγκεκριμένες δράσεις για την αντιμετώπισή τους. Επιπρόσθετα, αναδεικνύουν τη δυσκολία του έργου της αντεγκληματικής πολιτικής, η οποία καλείται να επανεφεύρισκε συνεχώς, με τρόπο ορθολογικό, επιστημονικό και υπό το πρίσμα των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τις απαντήσεις της απέναντι στο έγκλημα, στον παθόντα και στον δράστη.

Στη συνέχεια ακολουθούν αποσπάσματα των κειμένων που συνέταξαν οι μεταπτυχιακοί φοιτητές:

«Για ένα συμμετοχικό πρότυπο αντεγκληματικής πολιτικής»

Θα μεριμνούσα για τη σύσταση και λειτουργία τοπικών συμβουλίων πρόληψης σε κάθε Δήμο της χώρας. Τα συμβούλια αυτά –με την εθελοντική συμμετοχή των πολιτών- θα ασχολούνταν με επιμέρους πεδία της αντεγκληματικής πολιτικής, όπως τα δικαιώματα των θυμάτων, η κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισθέντων, το περιβάλλον (καθαριότητα,

φωτισμός, φύλαξη δημόσιων χώρων κλπ) και πάντα σε συνεργασία με συναρμόδιους φορείς αλλά και με τον αστυνομικό της γειτονιάς, με σκοπό την πρόληψη της εγκληματικότητας και της ανασφάλειας. Παρότι τα συμβούλια αυτά λειτουργούν υπό κρατική εποπτεία υπογραμμίζεται, ωστόσο, ότι για να πραγματοποιηθούν όλα τα ανωτέρω, είναι απαραίτητη η έγκυρη ενημέρωση των πολιτών για την εγκληματικότητα, η οποία μπορεί να επιτευχθεί μέσω τοπικών ημερίδων, συνεδρίων και επιστημονικών συναντήσεων. Με τον τρόπο αυτό δύναται να καταστεί εφικτή αφενός η ευαισθητοποίηση των πολιτών απέναντι στο εγκληματικό φαινόμενο, αφετέρου η δραστηριοποίησή τους και η συμμετοχή τους στην κοινωνία των πολιτών.

Ελένη Βάλβη

«Συμμετοχική αντεγκληματική πολιτική – μηδενική ανοχή στο οικονομικό έγκλημα, στη διαφθορά, στη τρομοκρατία και στα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος»

Προτάσεις για:

-Ενίσχυση των προγραμμάτων συμμετοχικής αντεγκληματικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο και παράλληλα ειδική μέριμνα για την ενημέρωση του κοινού για τα προγράμματα αυτά, έτσι ώστε να καταστούν απόλυτα σαφείς οι πρακτικές και οι στόχοι τους.

-Περαιτέρω, χρειάζεται να υπάρξει μέριμνα και προσπάθεια με σκοπό την καλύτερη ποιότητα της εκπαίδευσης των σωμάτων ασφαλείας έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η βελτίωση της σχέσης τους με τους πολίτες και η ευόδωση της συνεργασίας μαζί τους.

Αναγκαία, επίσης, είναι τα εξής:

-Λήψη μέτρων κοινωνικής πρόληψης.

-Ενίσχυση σε θεσμικό επίπεδο της προστασίας και της αποζημίωσης των θυμάτων.

-"Μηδενική ανοχή" απέναντι στη διαφθορά και γενικότερα απέναντι στο οικονομικό έγκλημα, το οργανωμένο έγκλημα, την τρομοκρατία και τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος.

-Άμβλυνση των ποινών και, σε ορισμένες περιπτώσεις, αποποινικοποίηση των διαφόρων φαινομένων "αντικοινωνικότητας" (π.χ. της χρήσης ναρκωτικών ουσιών και παράλληλη αντιμετώπισή της με θεραπευτικά προγράμματα και μέτρα κοινωνικής πρόνοιας).

Νίνα Μιχαλοπούλου

«Πρόληψη διαρρήξεων και ληστειών»

Βασικές επισημάνσεις:

-Αστυνόμηση περιοχών εκτός κέντρου. Δεν σημαίνει πως όπου δεν υπάρχουν πολλοί κάτοικοι λείπει το έγκλημα. Η αστυνόμηση θα πρέπει να γίνεται κυρίως τις νυχτερινές και περασμένες ώρες, όπου βρῖθουν τέτοιου είδους περιστατικά.

-Διατήρηση των τροχοφόρων της αστυνομίας σε άριστη κατάσταση. Πολλές φορές το έργο των αστυνομικών δυσχεραίνεται (όπως η περιπολία και η καταδίωξη), λόγω της μη άρτιας κατάστασης των οχημάτων τους.

-Φωταγώγηση των σκοτεινών σημείων και επισκευή λαμπών στους δρόμους. Πόσες φορές δεν έχουμε παρατηρήσει σπασμένες λάμπες στους δρόμους; Είναι ευκολότερο για έναν ληστή ή έναν διαρρήκτη να παραβιάσει ένα σπίτι, ή να ληστέψει κάποιον/αν σε έναν σκοτεινό δρόμο παρά σε έναν φωταγωγημένο.

-Εκπαίδευση του κοινού με καμπάνιες στους τηλεοπτικούς δέκτες στις ζώνες υψηλής τηλεθέασης. Τα εν λόγω ενημερωτικά «σποτ» χρειάζεται να παρουσιάζουν απλές και εύκολες συμβουλές από ειδικούς σχετικά με την ασφάλεια του σπιτιού.

-Περισσότερη αστυνόμηση στον εξωτερικό χώρο των τραπεζών, ιδιαίτερα κατά τις ημέρες πληρωμής των συνταξιούχων, όπου παρατηρούνται οι περισσότερες ληστείες εις βάρος τους, ακόμη και δολιοφθορές σε αυτοκίνητα προκειμένου να τους αποσπάσουν τη σύνταξη που μόλις έλαβαν.

Κατερίνα Χαμαλέλη

«Πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων»

Σύμφωνα με τις θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις ένα σημαντικό ποσοστό της εγκληματικότητας τελείται από άτομα νεαρής ηλικίας. Οι παράγοντες εγκληματικότητας εδράζονται κατά μεγάλο μέρος στο προβληματικό οικογενειακό περιβάλλον των παιδιών. Η γονεϊκή εγκληματικότητα, οι διασπασμένες οικογένειες και η έλλειψη εσωτερικής συνοχής, φροντίδας και προσοχής προς τα παιδιά, σε συνδυασμό με την ενδοοικογενειακή βία, την εξασθένηση των ηθικών αξιών καθώς και την άγνοια των νέων σχετικά με τις συνέπειες από την παραβατική τους συμπεριφορά τόσο όσον αφορά τους ίδιους όσο και τα θύματά τους, μπορούν να εξηγήσουν τις διαστάσεις της νεανικής παραβατικότητας.

Σε μια προσπάθεια πρόληψης τέτοιων καταστάσεων, μέσω του παιχνιδιού, του αθλητισμού, της συζήτησης, της ενημέρωσης και της ευαισθητοποίησης των παιδιών σχετικά με το έγκλημα, προτείνεται ένα πρόγραμμα που θα μπορεί να υλοποιηθεί σε όλες τις βαθμίδες της σχολικής εκπαίδευσης και ανάλογα με την ηλικία των παιδιών να προσαρμόζεται και το περιεχόμενό του. Το πρόγραμμα θα μπορεί να υλοποιηθεί από ομάδα ειδικών επιστημόνων (εγκληματολόγων, κοινωνιολόγων, ψυχολόγων) με ειδίκευση σε θέματα εκπαίδευσης παιδιών και εφήβων. Οι συναντήσεις αυτές θα πραγματοποιούνται σε μηνιαία βάση για το κάθε τμήμα ή τάξη της εκάστοτε σχολικής μονάδας.

Σχετικά με το περιεχόμενο των παιχνιδιών και των συζητήσεων θα τηρείται κώδικας δεοντολογίας, ειδικά σχεδιασμένος από ομάδα επιστημόνων. Με την αξιολόγηση θα αποφευχθούν τυχόν αυθαιρεσίες ή υπερβολές και η εφαρμογή αυτή θα βελτιώνεται προοδευτικά μέσα από την εφαρμογή της.

Ματίνα Λαδικού

«Εκπαίδευση αστυνομικών»

Επειδή οι αστυνομικοί αντιμετωπίζουν καθημερινά νέες μορφές εγκληματικότητας και απειλές κατά της δημόσιας ασφάλειας η προσαρμογή της εκπαίδευσής τους στη σύγχρονη πραγματικότητα είναι απαραίτητη. Αυτή μπορεί να περιλαμβάνει δράσεις όπως π.χ. εκπαιδευτικές επισκέψεις αστυνομικών σε σχολεία και οργανισμούς για θέματα εγκληματικότητας και δημόσιας ασφάλειας, μαθήματα αυτοάμυνας στις γυναίκες κ.ο.κ.. Επιπλέον, είναι αναγκαίες οι νέες μέθοδοι αξιολόγησης ατομικής και συλλογικής απόδοσης των αστυνομικών, καθώς επίσης και οι νέες πολιτικές και πρακτικές σε τομείς όπως τα κριτήρια πρόσληψης, εκπαίδευσης, μετεκπαίδευσης και επίβλεψης των αστυνομικών. Τέλος, η απόκτηση και χρήση νέων εξοπλισμών και τεχνολογιών, όπως μη θανατηφόρα όπλα, αναγνώριση DNA, λογισμικού κ.λπ. αποτελεί επίσης αναπόσπαστο κομμάτι της εκπαίδευσης. Η αλλαγή στη φιλοσοφία και στον προσανατολισμό της αστυνομίας αποτελεί σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα της αποτελεσματικότητάς της.

Επιπροσθέτως, όταν η αστυνομία εφαρμόζει πολιτικές μηδενικής ανοχής, πρέπει να δρα έναντι κάθε τύπου εγκλήματος. Με αυτό τον τρόπο βελτιώνεται το επίπεδο της αστυνόμευσης γενικά και μειώνονται τα φαινόμενα διαφθοράς και ρατσιστικής συμπεριφοράς, αφού στοχεύει σε όλες τις παραβατικές και αντικοινωνικές συμπεριφορές, ανεξαρτήτως φύλου, φυλής και κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου του παραβάτη. Πέρα από τον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης των αστυνομικών και σχετικά με τη χρήση των όπλων, θα μπορούσε να συζητηθεί ο αφοπλισμός των αστυνομικών που εποπτεύουν διαδηλώσεις και η απαγόρευση χρήσης χημικών από τα ΜΑΤ. Προτείνεται λοιπόν η λήψη σοβαρών μέτρων για όποιον αστυνομικό ασκεί βία εναντίον ατόμου με κριτήριο τη χώρα προέλευσης ή τη θρησκεία του.

Συμπερασματικά, στο πλαίσιο της αντεγκληματικής πολιτικής με στόχο την πρόληψη και την καταστολή της εγκληματικότητας, κρίνονται απαραίτητα ο εκσυγχρονισμός και η βελτίωση της εκπαίδευσης και της μετεκπαίδευσης των αστυνομικών, με τους τελευταίους να αποτελούν βασικό φορέα αντεγκληματικής πολιτικής, σχετικά με τη δημόσια τάξη και ασφάλεια.

Παυλίνα Μωραϊτη

«Τρομοκρατία - διαπροσωπική βία»

Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην πρόληψη και την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και ειδικότερα της Νέας ή Παγκοσμιοποιημένης τρομοκρατίας. Ο λόγος είναι ότι το τρίπτυχο Ασφάλεια-Ελευθερία-Δικαιοσύνη και τα διλήμματα τα οποία τίθενται το τελευταίο διάστημα είναι έντονα. Ασφάλεια ή Ελευθερία; Είναι ψευτοδίλημμα ή ερώτηση ουσίας; Η ασφάλεια φαντάζει η μήτρα που γεννά την ελευθερία και την δικαιοσύνη. Σε αυτή την περίπτωση πέρα από τα άλλα που θα πρέπει να γίνουν, μέτρα που πρέπει να ληφθούν, η πολιτική αυτή θα πρέπει να «κανονικοποιηθεί», να γίνει αποδεκτή από τους πολίτες για να πετύχει, καθώς θα απολέσουν ένα κομμάτι των ελευθεριών τους. Από την άλλη μεριά, ίσως με κάποιον τρόπο, μπορούμε να έχουμε ισορροπία και των τριών. Σε μια Ευρώπη που υποδέχεται καθημερινά πρόσφυγες και θα συνεχίσει, όσο αυτοί οι άνθρωποι θα έρχονται αντιμετώπι με τον πόλεμο, ποια είναι τα κατάλληλα μέτρα ώστε να διασφαλιστεί η ηρεμία και η συμβίωση μεταξύ ανθρώπων από διαφορετικούς πολιτισμούς και να μην έρθουμε αντιμετώπι με τρομοκράτες δεύτερης και τρίτης γενιάς Ευρωπαίων; Τα όρια που πρέπει να τεθούν και οι αποφάσεις που θα ληφθούν χρειάζεται να είναι αποτέλεσμα διεπιστημονικής εργασίας και μελέτης.

Έλενα Συρμαλή

«Έγκαιρη απονομή της δικαιοσύνης - Συνθήκες κράτησης»

Στη χώρα μας το πρόβλημα της καθυστέρησης στην απονομή δικαιοσύνης έχει φτάσει στο απροχώρητο το οποίο όχι μόνο κλονίζει το περί δικαίου αίσθημα των πολιτών αλλά αποτελεί αναμφισβήτητη μορφή αρνησιδικίας με όλα τα αρνητικά αποτελέσματα που συνεπάγονται. Χιλιάδες άνθρωποι καθημερινά ταλαιπωρούνται σε χρόνιες δίκες, εξαθλιώνοντάς τους οικονομικά, ηθικά και ψυχικά, όπου σε πολλές περιπτώσεις οι άνθρωποι που έχουν εμπλακεί στο παρελθόν με την δικαιοσύνη να έχουν αποβιώσει και να κληροδοτούν το βάρος αυτό στις οικογένειες τους. Για να επιτύχει τον σκοπό της η δικαιοσύνη, πρέπει να πληρούνται δύο βασικές προϋποθέσεις: ταχύτητα και ποιότητα.

Οι προτάσεις για το πρόβλημα της βραδύτητας της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης είναι οι εξής:

-Απεγκληματοποίηση –αποποινικοποίηση ανάλογα με το είδος του αδικήματος.

-Απλούστευση της ποινικής διαδικασίας με προστασία των δικονομικών εγγυήσεων τόσο για το δράστη όσο και για το θύμα.

-Ευκαιρίες για συμφιλίωση, όχι όμως εξωδικαστικά για να υπάρχουν τα εχέγγυα της ποινικής διαδικασίας.

-Η λήψη αποφάσεων να μετατοπιστεί από την κύρια διαδικασία σε πρωιμότερα στάδια, ενισχύοντας το ρόλο του εισαγγελέα με περισσότερες αρμοδιότητες (κατά παρέκκλιση διαδικασία), με όρους και προϋποθέσεις που θα διασφαλίζουν την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης .

-Δημιουργία δικαστικής αστυνομίας

Το δεύτερο μεγάλο θέμα που χρειάζεται άμεση παρέμβαση είναι η βελτίωση ορισμένων θεμάτων που αφορούν τις φυλακές.

Η βελτίωση πρέπει να ξεκινήσει με :

-Κίνητρα στους κρατούμενους, ώστε να παρακολουθούν το σχολείο της φυλακής και επίσης κίνητρα για να μάθουν κάποια τέχνη.

-Την εφαρμογή του θεσμού της ημιελεύθερης διαβίωσης για τους οικονομικούς εγκληματίες είναι ένας τρόπος, ώστε ο κρατούμενος, συνεχίζοντας να εργάζεται έξω από την φυλακή έχει τη δυνατότητα να αποζημιώσει το θύμα και, ενδεχομένως, εάν κριθεί απαραίτητο, ο έγκλειστος να πληρώνει τη διαμονή του στη φυλακή. Επίσης στην ημιελεύθερη διαβίωση ο κρατούμενος δεν αποκόβεται από την κοινωνία.

-Την αναβάθμιση και τη δημιουργία νέων αγροτικών φυλακών με σύγχρονες εγκαταστάσεις.

-Τη δημιουργία κέντρων ημέρας για νεαρούς παραβάτες, ώστε να μπορούν να παρακολουθήσουν εκπαιδευτικά μαθήματα και να λάβουν πτυχίο αποφοίτησης. Η δημιουργία, από την άλλη πλευρά, των ως άνω κέντρων συμβάλει στην ενίσχυση της απασχόλησης νέων κοινωνικών επιστημόνων.

-Την κατάργηση της προϋπόθεσης του «λευκού» ποινικού μητρώου για την πρόσληψη στο δημόσιο τομέα, έτσι ώστε το κράτος να λειτουργήσει και ως παράδειγμα για τις επιχειρήσεις, συμβάλλοντας περαιτέρω στην ομαλή επανένταξη των αποφυλακισμένων.

Ιωάννης Ζωιτάκης

«Αναμόρφωση σωφρονιστικών καταστημάτων»

Η αναμόρφωση των σωφρονιστικών καταστημάτων, με στόχευση στην πρόληψη της υποτροπής των παραβατών και στην κοινωνική τους επανένταξη, συνιστά την προτεραιότητα που, προσωπικά, θα έθετα στην υποτιθέμενη περίπτωση που έφερα την ευθύνη της χάραξης της γραμμής της αντεγκληματικής πολιτικής της χώρας. Στα πλαίσια αυτά, ένα πρώτο και σημαντικό βήμα θα αποτελούσε η φροντίδα για την άμεση κάλυψη όλων των διατιθέμενων στις αγροτικές φυλακές θέσεων. Η μεταφορά κρατούμενων σε καθεστώς ημιελεύθερης διαβίωσης θα είχε διττό θετικό ρόλο. Τόσο την ως ένα βαθμό αποσυμφόρηση των φυλακών όσο και τη σταδιακή προετοιμασία μέσα από την εντός αυτών ανάληψη καθηκόντων, ευθυνών και δεσμεύσεων, για την ομαλή επανένταξη στην κοινωνία. Αναμφίβολα θετική προς την κατεύθυνση της αποσυμφόρησης των 'σωφρονιστικών' καταστημάτων θα ήταν και η μεταφορά των υποδίκων σε έτερο ειδικά διαμορφωμένο κατάστημα. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι στην περίπτωση του πρακτικώς ανέφικτου της εφαρμογής του τελευταίου αυτού μέτρου, σκόπιμος θα ήταν έστω ο διαχωρισμός των υποδίκων από τους καταδίκους, αλλά και των καταδίκων μεταξύ τους- αναλόγως της βαρύτητας του διαπραχθέντος εγκλήματος, σε διαφορετικές πτέρυγες χωρίς μεταξύ τους επικοινωνία. Τέλος, καθοριστικής σημασίας θα ήταν και η επιδότηση και προώθηση της εντός των φυλακών παροχής πλείστων προγραμμάτων, τόσο εκπαιδευτικών

και επιμορφωτικών όσο και καλλιτεχνικής φύσεως, ώστε οι κρατούμενοι από τη μία να εξοπλιστούν με εφόδια σημαντικά για την ανεύρεση εργασίας μετά την αποφυλάκισή τους και από την άλλη, μακροπρόθεσμα να μετασχηματίσουν τη συμπεριφορά τους μέσα από τον εξευγενισμό της ψυχής, την ενίσχυση της δημιουργικότητας και τη διεύρυνση των πνευματικών οριζόντων τους.

Χαρά Σταθακοπούλου

«Πρόληψη υποτροπής – αλλοδαποί κρατούμενοι»

Βασικοί άξονες:

-Αντιμετώπιση της υποτροπής των εγκληματιών που διαπράττουν έγκλημα για δεύτερη και τρίτη φορά, μέσω του χωρικού διαχωρισμού τους με άλλους, κατά τ' άλλα «γνωστούς» τους, εγκληματίες μέσα στη φυλακή.

-Προτεραιότητα, επίσης, θα πρέπει να δοθεί στη διαχείριση του μεγάλου αλλοδαπού πληθυσμού των φυλακών. Απαραίτητες είναι η μελέτη δικογραφιών και επίσημων εγγράφων είτε αιτήσεων ασύλου είτε παραπονημένων εγγράφων με τα οποία είναι εγγεγραμμένοι στη χώρα μας. Επιπρόσθετα, αναγκαία είναι η επιτάχυνση των γραφειοκρατικών διαδικασιών όσον αφορά τους κρατούμενους χωρίς νόμιμα έγγραφα διαμονής στη χώρα, η ενεργοποίηση από τη δική μας πλευρά απέναντι στα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη με σκοπό την αναθεώρηση ορισμένων ευρωπαϊκών συμβάσεων, όπως αυτή του «Δουβλίνο III».

Η επίτευξη του πρώτου στόχου θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με τη συχνότερη εφαρμογή εναλλακτικών ποινών για ελαφρά αδικήματα. Με λίγα λόγια, η αρχή της αναλογικότητας και της αναγκαιότητας να βρίσκουν πλήρη και ρεαλιστική εφαρμογή, ειδικά για εκείνους που καταδικάζονται για πρώτη φορά στη ζωή τους για ελαφρύ αδίκημα, έτσι ώστε να αποτρέπεται, σε περίπτωση εγκλεισμού ή κράτησης, η ενδεχόμενη υποτροπή μέσω της ανάπτυξης σχέσεων με υπότροπους εγκληματίες βαρύτερων αδικημάτων. Σαφώς, με αυτό τον τρόπο, αποφεύγεται και ο στιγματισμός των ατόμων αυτών.

Όσον αφορά τον δεύτερο άξονα, ο στόχος θα επικεντρωνόταν, κυρίως, στη διασφάλιση των δικαιωμάτων του αλλοδαπού πληθυσμού είτε αιτούντων άσυλο είτε παράτυπων μεταναστών, στη λειτουργία Κέντρων Πρώτης Υποδοχής σε κομβικά σημεία των ελληνικών συνόρων και στη απρόσκοπτη πρόσβαση σε διερμηνεία από και προς τη γλώσσα που κατανοεί ο αλλοδαπός πληθυσμός.

Περαιτέρω, σημαντική παράμετρος καθίσταται η πρόσληψη Εγκληματολόγων στις φυλακές με σκοπό τη διεπιστημονική διερεύνηση των φαινομένων που αναφέρθηκαν για την ολοκληρωμένη αντιμετώπισή τους, εναρμονισμένης με τα δικαιώματα του ανθρώπου.

Κωνσταντίνα Κωνσταντίνου

«Πρόληψη της υποτροπής»

Η ένταξη του ατόμου στο περιβάλλον της φυλακής γίνεται μέσα από μία διαδικασία 'κοινωνικοποίησης', καθώς το άτομο ενσωματώνει κανόνες συμπεριφοράς που είναι απαραίτητοι για την επιβίωση του στο συγκεκριμένο περιβάλλον. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα όσο περισσότερο χρονικό διάστημα παραμένει στη φυλακή να αυξάνεται ο ιδρυματισμός του και να απομακρύνεται από το κοινωνικό περιβάλλον. Εκτός του χρόνου παραμονής στη φυλακή, σημαντικό ρόλο παίζουν και οι επαφές του ατόμου με τα συγγενικά και τα φιλικά του πρόσωπα, καθώς αν δεν βρίσκεται σε επικοινωνία μαζί τους, δεν έχει κάποιο στήριγμα όσο βρίσκεται μέσα στη φυλακή, ώστε να βοηθηθεί ψυχικά και συναισθηματικά.

Είναι ανέφικτο λοιπόν να πραγματοποιηθεί η ομαλή επανένταξη από το περιβάλλον της φυλακής στο περιβάλλον της ελεύθερης κοινωνίας αν η μετάβαση πραγματοποιηθεί απότομα και μη έχοντας το άτομο περιοδικά επαφή με την ελεύθερη κοινωνία.

Με δεδομένα τα προβλήματα που δημιουργεί ο εγκλεισμός στην προσωπικότητα του κρατουμένου, οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης στη φυλακή και η μη επίτευξη της ομαλής επανένταξης του ατόμου στην κοινωνία, σημαντικά μέτρα για την πρόληψη της υποτροπής είναι η προσφυγή στους εναλλακτικούς τρόπους έκτισης των στερητικών της ελευθερίας ποινών, ο εξανθρωπισμός του σωφρονιστικού συστήματος και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στη φυλακή. Επίσης, είναι σημαντικό να σχεδιαστούν συνολικές παρεμβάσεις που θα παρέχουν συνεχή βοήθεια στα άτομα τόσο μέσα στη φυλακή όσο και μετά. Αυτό σημαίνει ότι οι παρεμβάσεις αυτές θα προετοιμάζουν τα άτομα για την κοινωνική τους επανένταξη πριν την αποφυλάκιση και στη συνέχεια θα πρέπει να συνεχίζεται η υποστήριξη αυτών των ατόμων μέχρι να ολοκληρωθεί επιτυχώς η επανένταξή τους.

Μαρία-Ηλίας Βλάχου

«Αγροτικές φυλακές»

Θα ασχολιόμουν με έναν σχετικά παραμελημένο θεσμό στην Ελλάδα, που λειτουργεί μεν αλλά όχι στην έκταση που θα έπρεπε κατά τη γνώμη μου. Αυτός είναι ο θεσμός των Αγροτικών Φυλακών. Πέρα από το ότι διαφοροποιείται από την παραδοσιακή μορφή της φυλακής, ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί στη χώρα μας αυτός ο θεσμός αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία. Επιπροσθέτως, η μέχρι τώρα επιστημονική έρευνα έχει δείξει ότι οι αγροτικές φυλακές δύνανται να συμβάλουν αποτελεσματικά στην επανένταξη και το σωφρονισμό των καταδίκων. Η εκμάθηση κάποιας τέχνης ή εργασίας και η ενασχόληση με τη φύση τροφοδοτούν με μη εγκληματικά κίνητρα τους φυλακισμένους ενώ παράλληλα τους δίνουν ως εφόδιο συγκεκριμένη ειδίκευση (μη εγκληματική) που μπορούν να την αξιοποιήσουν με την επάνοδό τους στην κοινωνία. Παράλληλα, η καλλιέργεια των εκτάσεων του δημοσίου και η εκτροφή ζώων μπορεί να αποφέρει τόσα έσοδα ώστε να υπάρχει αυτονομία και απεξάρτηση της φυλακής από τον κρατικό προϋπολογισμό. Είναι δυνατόν να παρέχεται επιπλέον η δυνατότητα προμήθειας των παραγόμενων προϊόντων και σε άλλους φορείς του κράτους όπως νοσοκομεία και σχολεία, ακόμα και η διάθεσή τους στην αγορά, με αποτέλεσμα να συνδράμει σε κάποιο βαθμό στην προσπάθεια εξυγίανσης του δημοσιονομικού μηχανισμού.

Η εμπειρική διερεύνηση και η αποτίμηση του εν λόγω θεσμού και ο εκσυγχρονισμός του νομοθετικού πλαισίου φρονώ ότι θα μπορούσαν να συμβάλουν στην οργάνωση των κατάλληλων δομών ώστε να καταστεί βιώσιμη και αποτελεσματική η επέκταση της λειτουργίας του θεσμού των αγροτικών φυλακών, με πολλαπλά οφέλη για τους καταδικασθέντες, την κοινωνία αλλά και το κράτος. Επιπλέον, εάν επιτύχει, θα μπορούσε να αποτελέσει υπόδειγμα σωφρονιστικού συστήματος και για άλλες χώρες.

Παναγιώτης Νιάρχος

«Εναλλακτικές ποινές»

Πάνω στα πλαίσια που κινείται το ισχύον σύστημα του επίσημου κοινωνικού ελέγχου για τους ανηλικούς θα προσπαθούσα να χτίσω το σύστημα των ενηλίκων. Τα εξωιδρυματικά μέτρα που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν είναι η επίβλεψη από επιμελητή κοινωνικής αρωγής, η συνδιαλλαγή δράστη και θύματος, η κοινωφελής εργασία, η αποζημίωση του θύματος, η παρακολούθηση συμβουλευτικού θεραπευτικού προγράμματος (συμπεριλαμβανομένων και των προγραμμάτων απεξάρτησης) και η φοίτηση σε σχολές επαγγελματικής ή άλλης εκπαίδευσης ή κατάρτισης. Η επίβλεψη από επιμελητή κοινωνικής αρωγής θα επιβαλλόταν πάντοτε συνδυαστικά με κάποιο άλλο μέτρο. Παράλληλα οι υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής θα έπρεπε να στελεχωθούν με κατάλληλα ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό, που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τον καταδικασθέντα σε ό,τι χρειαζόταν. Αυτά τα μέτρα θα οριζόνταν για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα το οποίο θα οριζόταν από το δικαστήριο. Το δικαστήριο σε συνεργασία με τους επιμελητές κοινωνικής αρωγής θα μπορούσε να παρατείνει το χρονικό όριο των μέτρων ή και αλλαγή ενός από αυτά (εκτός της επίβλεψης).

Σε περιπτώσεις πολύ-υπότροπων τοξικοεξαρτημένων το δικαστήριο θα μπορούσε να επιβάλει παραπομπή σε θεραπευτικό κατάστημα. Τελευταίο και επαχθέστερο μέτρο θα μπορούσε να αποτελεί η επιβολή στερητικής της ελευθερίας ποινής με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δικαστή και υπό την προϋπόθεση ότι η πράξη είναι κακουρηματικού χαρακτήρα, εμπεριέχει βία, είναι στραμμένη κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας ή τελείται κατ' επάγγελμα ή κατ' εξακολούθηση ή αποτελεί έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας. Οι ποινές στις περιπτώσεις αυτές θα είναι αυτές που περιγράφονται στον Ποινικό Κώδικα. Τα δύο αυτά ιδρυματικά μέτρα δεν θα συνδυάζονταν με άλλα μέτρα.

Μια τέτοια αναμόρφωση θα αποσυμφόριζε τις φυλακές και εκτός αυτού θα είχε και κάποιες συνέπειες που θα ωφελούσαν τους μικροεγκληματίες. Θα απέτρεπε το συγχρωτισμό τους με άλλους κρατούμενους. Θα αποτρεπόταν η πιθανή ένταξή τους στην υποπολιτισμική ομάδα της φυλακής και ο ιδρυματισμός. Γενικότερα θα αποτρεπόταν η κοινωνικοποίηση μέσα στο κλειστό περιβάλλον της φυλακής και όλος ο ετεροκαθορισμός που ισχύει μέσα στη φυλακή. Ο σωφρονισμός σε ελεύθερο περιβάλλον είναι πολύ πιο ωφέλιμος και εμπεριέχει το στοιχείο της υπευθυνότητας από τον ίδιο τον καταδικασθέντα, καθώς θα πρέπει ο ίδιος να είναι συνεπής τόσο κατά τα ραντεβού του με τον επιμελητή κοινωνικής αρωγής όσο και με τα υπόλοιπα μέτρα. Ο ρόλος του επιμελητή κοινωνικής

αρωγής θα είναι κομβικός, γιατί θα πρέπει να ενημερώσει τον καταδικασθέντα πως σε περίπτωση υποτροπής θα έχει πολύ αυστηρότερη αντιμετώπιση από το δικαστήριο.

Βασίλης Ταξόπουλος

«Συμβολή επιστημόνων»

Αν ήμουν υπεύθυνη αντεγκληματικής πολιτικής, η προτεραιότητά μου θα ήταν η στελέχωση με το κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό. Θεωρώ πως όλα ξεκινάνε από τα κατάλληλα άτομα και τη σωστή κατάρτιση μαζί με το πνεύμα συνεργασίας που θα πρέπει να τα διαπνέει.

Πιο συγκεκριμένα, θα τοποθετούσα στις θέσεις-κλειδιά ακαδημαϊκούς καθηγητές της χώρας, οι οποίοι θα είχαν αποδείξει στη πάροδο των χρόνων την επιστημονική τους αξία, σε συνάρτηση με τις έρευνες και τις προτάσεις τους. Επιπλέον, θα τοποθετούσα κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό, με άριστες επιδόσεις και έργα, ώστε να πλαισιώσουν την ομάδα τους, από τις επιστήμες της εγκληματολογίας, της κοινωνιολογίας, της ψυχολογίας, της νομικής, ακόμα κι από την ιατρική επιστήμη ή και πρώην κατάδικους με σχετική εμπειρία και διάθεση για προσφορά στο χώρο αυτό. Όλες αυτές οι επιλογές θα δρομολογούνταν με αξιοκρατία, χωρίς να εμπλέκονται κομματικοί μηχανισμοί. Θα φρόντιζα να υπάρχει άψογη συνεργασία από όλους και όλα τα κόμματα, ώστε να στεφθεί με επιτυχία ο στόχος που θα έθετε εξαρχής η ομάδα, απαλλαγμένη από στερεότυπα και ιδιοτελείς πολιτικές.

Όλα αυτά μπορεί να είναι ουτοπικά, αλλά θεωρώ πως για να πετύχεις καλύτερο σχεδιασμό αντεγκληματικής πολιτικής, οφείλεις να ξεκινήσεις από τα πρόσωπα που θα στελεχώσουν την ομάδα. Πρώτα καταστρώνεις ένα σχέδιο στο μυαλό σου, το επεξεργάζεσαι και έπειτα το κάνεις πράξη. Μόνο έτσι, με τις σωστές επιλογές ατόμων, μπορούμε να ελπίζουμε σε, όσο το δυνατόν, καλύτερα αποτελέσματα στον πεδίο της αντεγκληματικής πολιτικής.

Ερωφίλη Παναγιωτοπούλου

«Ινστιτούτο Αντεγκληματικής Πολιτικής»

Η ποιοτική και ποσοτική μετεξέλιξη της εγκληματικότητας στη χώρα μας, θέτει εξ' αντικειμένου σε νέες βάσεις το ζήτημα της προστασίας της Δημόσιας Ασφάλειας και προβάλλει επιτακτικά την ανάγκη αλλαγής του τρόπου αντιμετώπισης του εγκληματικού φαινομένου. Είναι εμφανές λοιπόν ότι η αναζήτηση ολοκληρωμένης πολιτικής αντιμετώπισης της εγκληματικότητας παραπέμπει στην ανάγκη ανάλυσης ενός εξαιρετικά σύνθετου φαινομένου το οποίο φυσικά δεν περιορίζεται μόνο στο έγκλημα αλλά αντικατοπτρίζει τις γενικότερες αντιφάσεις, εντάσεις και συγκρούσεις που σημαδεύουν τις σύγχρονες κοινωνίες.

Η έλλειψη ενδεδειγμένης επιστημονικής και τεχνικής τεκμηρίωσης των κατά καιρούς πολιτικών επιλογών που έχουν εφαρμοστεί μέχρι σήμερα, είχαν ως αποτέλεσμα την παραγωγή αντεγκληματικών πολιτικών οι οποίες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως

αποσπασματικές, πρόχειρες και τελικά αναποτελεσματικές. Προκύπτει λοιπόν η ανάγκη για τη δημιουργία ενός επιστημονικού οργάνου το οποίο θα έχει ως αποστολή την ουσιαστική και πολυεπίπεδη μελέτη του εγκληματικού φαινομένου και τη δυνατότητα να συλλέγει και να αναλύει τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά του εγκλήματος.

Εάν λοιπόν, ήμουν υπεύθυνος αντεγκληματικής πολιτικής και εάν μπορούσα, με κάποιο μαγικό τρόπο, να κάνω πραγματικότητα μία εμπεριστατωμένη επιστημονική πρόταση χωρίς αυτή να παραμείνει απλά μία εξαγγελία ή άλλη μία άρτια τεκμηριωμένη πρόταση που θα υφίσταται μόνο στα χαρτιά, το πρώτο πράγμα που θα έκανα θα ήταν να δημιουργήσω ένα Ινστιτούτο Αντεγκληματικής Πολιτικής.

Το Ινστιτούτο Αντεγκληματικής Πολιτικής, θα δημιουργήσει μια θεσμική γέφυρα μεταξύ της Επιστήμης της Εγκληματολογίας και των μηχανισμών παραγωγής δημόσιων πολιτικών. Η επεξεργασία και η χρήση της εγκληματολογικής γνώσης θα μπορέσει να οδηγήσει στον εξορθολογισμό της εθνικής αντεγκληματικής πολιτικής και τελικά να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικότερα το φαινόμενο της εγκληματικότητας στη χώρα μας.

Γιώργος Κοτσιφάκης

Οι τοποθετήσεις των φοιτητών συνενώνουν διαφορετικά πεδία της αντεγκληματικής πολιτικής και συνθέτουν, αναδεικνύοντάς τες, επιμέρους όψεις του εγκληματικού φαινομένου. Από την άλλη πλευρά, αναγιγνώσκουν τη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα και τα σημαντικά ζητήματά της και επιχειρούν, μέσω των επιστημονικών εργαλείων της εγκληματολογίας, με απλό και ευσύνοπτο τρόπο, να διατυπώσουν προτάσεις για τη διαχείριση και την αντιμετώπισή τους.

Διαβάζοντας το ανωτέρω κείμενο ως ενιαίο σώμα, αναδύεται το ουσιαστικό νόημα της φράσης της M.Delmas-Marty, η οποία, πριν το κλείσιμο της μονογραφίας της Πρότυπα και τάσεις αντεγκληματικής πολιτικής, αναφέρει: «η αντεγκληματική πολιτική [...] δεν μπορεί να προοδεύσει παρά μόνο αν ο φαινομενικός διασκορπισμός των απαντήσεων βασίζεται σε μια πραγματική συνοχή». Καλείται, συνεπώς, αφενός η κοινωνία να απαντήσει στο εγκληματικό ζήτημα, αφετέρου η Πολιτεία, με συνοχή, να συνθέσει και να οργανώσει τις απαντήσεις αυτές, ώστε να καταστούν, επί της ουσίας, όχι μόνο αποτελεσματικές αλλά και ορθολογικές.

Αθήνα, Ιούλιος 2015

Δρ.Αναστασία Χαλκιά